

תורה ומידות טובות

פרשת ויקרא התש"פ ❖ עלון מספר 182

כניסת עבת: 18:40 (לנהגים 40 דק' 18:20) יציאת עבת: גאונים: 19:32 ר"ת: 20:17

אורחות חיים

חכם שלמון אליהו זצ"ל

מספרים, כי פעם פנה חוזר בתשובה אחד לחכם רבי אליהו בניש זיע"א, שהיה בן בית אצל סיפר לו אותו חוזר בתשובה. כי הוא עומד לסיים את הספר 'עץ חיים' של האר"י זיע"א וכי עתה הוא רוצה להזמין את הבן איש חי ל'סיום' שהוא עושה. אמר לו רבי אליהו בניש שלא יתכן כי הבן איש חי יבוא, משום שהוא לא אוהב סיומים 'כאלה'. 'ובכל זאת', אמר לו אותו חוזר בתשובה, 'אף על פי כן, תנסה להביא אותו'. הלך רבי אליהו בניש לבן איש חי והעביר לו את המסר - שאותו חוזר בתשובה רוצה להזמין אותו לסיום ספר 'עץ חיים' שהוא למד בכוחות עצמו.

אמר לו הבן איש חי שהרי מדובר כאן בתלמיד חכם שלא בא ממשפחה של רבנים חשובים ומדובר בסתם אברך פשוט (!) על כן, אמר לו הבן איש חי שהוא מוכן לבוא, אך למשך חמש דקות בלבד. משבא הבן איש חי לסיום, עמד אותו חוזר בתשובה ואמר דבר תורה מתוך הספר 'עץ חיים', והקשה בדרשתו על כמה מקומות ויישב את הדברים בטוב טעם, דבר דבור על אופניו, עד שהיה הכל נהיר ובהיר.

והנה, הבן איש חי המשיך לשבת שם יותר מחמשת הדקות שהקציב לעניין מלכתחילה. בסוף הדרשה, הזכיר אותו חוזר בתשובה קושייה חזקה שהקשו המפרשים, ואמר שאין הוא רוצה לעכב את מרן הבן איש חי, ועל כן הוא לא יזכיר את התירוץ שיש לו עליה. אמר לו הבן איש חי: 'תמשיך ותאמר, לא אלך עד שאשמע את כל מה שאתה רוצה לומר, ואפילו אם יארוך הדבר חצי שעה'. ואז המשיך אותו חוזר בתשובה ואמר את כל התירוץ שהוא בנה על הדברים, עד שהכל התיישב על מקומו. והיה ניכר על פני הבן איש חי בעת הדרשה, שנהנה הנאה גלויה מכל הדברים שנאמרו.

אותו חוזר בתשובה היה לימים רבינו אליהו שלמאן זיע"א, מור"ר אביו של חכם - רבי מרדכי אליהו שליט"א. עוד באותה השנה הזמין הבן איש חי את רבינו אליהו שלמאן לבוא ולדרוש ביום ההילולא של אביו, רבינו אליהו זיע"א.

הלך רבינו אליהו שלמאן ודרש, ושזר בדרשתו ענייני פשט וקבלה יחד, דרש ורמז, והכל נאמר והתקבל כפתור ופרח, והתגלתה אז גדולתו וגאונותו. ואותה דרשה נדפסה מאוחר יותר בספרו 'כרם שלמה' שחיבר כפירוש על הספר 'עץ חיים'. (מתוך 'שכנתי' בן ארץ חי')

מענייני הפרשה

מאת הגאון הגדול אב"ד בד"צ "זרע אמת" ואב"ד "יורה דעה" מורנו הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

שחבירו חטא כנגדו בשגגה מוחל לו, ובודאי שהקב"ה ימחל לאדם שחטא בשגגה, ומדוע צריך להביא קרבן? אלא נראה להסביר, ע"פ מה שהסבירו המפרשים, דהנה קשה, מדוע נאמר 'ועשה מאחת מהנה' לכאורה זה מיותר, שהרי כבר נאמר 'מכל מצות ה'", דהיינו באחד מכל המצוות, אלא שהוקשה לפסוק מה שהקשינו, מדוע אדם שעשה חטא בשגגה ובלי כונה צריך כפרה, אלא שאמר שלמה המלך (משלי יט, ט): 'גם בלא דעת נפש לא טוב'.

פירוש, שגם מי שעשה בשוגג, בודאי שהנפש היתה לא טובה כבר קודם, דאם אין ביד האדם עון, אין שוגג בא לידו, וכמו שאמר חז"ל (כתובות כח, חולין טז, א): אפילו בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן, צדיקים עצמן לא כל שכן. וזו כונת התורה: 'נפש כי תחטא בשגגה מכל מצוות ה' אשר לא תעשינה', וקשה מהיכן נמשכה לו תקלה זו, הרי אפילו בהמתם של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידם, לזה אמר, 'ועשה מאחת מהנה' קודם, ומכיון שכבר עשה לפני כן אחת, זה שגרם לו כעת תקלה זו בשגגה.

והנה יש מקום לעיין, מדוע מי שחטא בשוגג צריך להביא קרבן ומתכפר לו, והחוטא במזיד פטור מקרבן, הרי מזיד חמור משוגג, וכי בגלל שעבר במזיד היה חוטא נשכר?

אלא הסבירו המפרשים, כי ענין זה יובן על פי דברי האר"י ז"ל ששאל, אם אדם חטא בהמה מה חטאה, אלא הסביר האר"י ז"ל, כיון שהמביא בהמה לקרבן מורה בזה שהיה ראוי וצריך להביא את עצמו לקרבן, וכמו שאמר הכתוב (ויחזקל-ל ית, ז): 'הנפש החוטאת היא תמות', אלא שמצד רחמינו יתברך נותן נפש הבהמה תחתי.

והנה יש באדם שתי נפשות, נפש הבהמי, ונפש האדם אשר היא במידה נעלה ונשגבה. לכן החוטא בשוגג, שהחטא לא היה מצד הנפש השכלי אלא רק נפש הבהמי גרמה לו זאת, לכן כשמקריבין דם הבהמה שהיא נפשה לקרבן, עולה לריח ניחוח לה'.

אבל החוטא במזיד, אין החטא בנפש הבהמי, אלא בנפש אדם שהיא הנפש המשכלת, ואין תתכפר בנפש הבהמה, דאין להם דמיון זה לזה, כי רוח בני אדם עולה היא למעלה, ורוח הבהמה יורדת היא למטה לארץ, ואין תהיה נפש הבהמה הכלה והנפסדת, תמורה לנפש האדם הקיימת לנצח, לכן לא יועיל לו הקרבן, אלא צריך להרבות בתפילה ובצדקה, שזה יעביר מעליו את רוע הגזירה.

וכן התשובה היא המעלה את האדם לטהרה, יה"ר שהקב"ה יזכנו לחזור בתשובה שלימה, ונזכה למעלות התורה והיראה, ושלא נגיע לחטא אפילו בשגגה, וזוהי דרגה גבוהה מאד. אבל מי שמשדל עם עצמו ומחשב כל פעולה ופעולה שעושה, בודאי שהקב"ה עוזרו.

ונפש כי תקריב קרבן מנחה לה' סולת יהיה קרבנו ויצק עליה שמן ונתן עליה לבונה וכו'. אמרו חז"ל (מנחות קז, א): מדוע דוקא בקרבן מנחה נאמר 'ונפש', אלא, מי דרכו להקריב קרבן מנחה, העני אשר אין ביכולתו להקריב קרבן יקר, אמר הקב"ה, מעלה אני עליו כאילו מקריב את נפשו.

וכמו שאמרו חז"ל בסוף מסכת מנחות (ק"ג, א): נאמר בעולת עוף 'ריח ניחוח', ונאמר בעולת בהמה 'ריח ניחוח', לומר לך, אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לאביו שבשמים. וכן במצות הצדקה, בני אדם שאין להם הרבה כסף, המעט שהם נותנים בשמחה ובאהבה, חביב לפני הקב"ה, כאדם שנותן סכום עצום ורוב הון.

ולפעמים אפילו יותר, כיון שזה נתן סכום קטן בשמחה, זה כל מה שיש לו, ואילו העשיר יש לו הרבה כסף, ויכל לתת יותר מסכום זה, לכן תביבה להקב"ה מתנתו ונדבתו של העני, יותר משל העשיר.

ואמרו חז"ל (מנחות ק"ג, ע"י"ט בתורה ומיכאל) אעפ"י שמיום שחרב בית המקדש בטלו הקרבנות והאשים, ישנם גם בזמן הזה קרבנות, דהיינו, שהקב"ה בוחר לו נשמה לקרבן, לכפר על עונותיהם של ישראל. ולקרבן כזה, הקב"ה לוקח נשמה זכה, טהורה ונקיה, כסולת נקיה המנופה בשלשה עשר נפה.

וכאשר שולחים קרבן כזה למעלה, צריכים לדעת מי הקרבן, וצריך להודיע כי הקרבן נקי מכל מום, דהיינו, שיש בו מדות טובות ומעשים טובים. ועל זה אמר שלמה המלך (קהלת ז, א): 'טוב שם משמן טוב'. וכן המעשים הטובים נמשלים לקטורת, וכמו שנאמר (יהללים מה, ט): 'מור ואהלות קציעות כל בגדותיך'.

ועפ"י אפשר לפרש את הפסוק: 'ונפש כי תקריב קרבן מנחה', אם מקריב נפש צדיק לקרבן מנחה, אז 'סולת יהיה קרבנו', הקב"ה בוחר סולת למנחה. 'ויצק עליה שמן', הם המידות הטובות, וכמו שנאמר: 'טוב שם משמן טוב', ונתן עליה לבונה', הם המעשים הטובים, שנמשלו לקטורת. וזה מה שאמרו חז"ל (ספ"ט, ג, וילקוט"ט ס"ט) 'דודי ירד לגנו וכו' וללקוט שושנים', שהקב"ה לוקט את השושנה החשובה.

ועם ישראל יוכל למנוע את זאת, על ידי שיחזרו בתשובה ולא יעשו עברות, שאז לא יצטרכו לשום קרבן. ואם חילה אנו רואים שיש קרבנות, ובפרט צעירים וצעירות, ילדים וילדות קטנים, אשר לא טעמו טעם חטא, שהם ממש עולה תמימה, זה דורש מכל אחד מעם ישראל שיתקן וישפר את מעשיו.

דבר אל בני ישראל לאמר נפש כי תחטא בשגגה מכל מצות ה' אשר לא תעשינה ועשה מאחת מהנה וכו'. ולכאורה קשה, מדוע הקב"ה ציוה להביא קרבן על חטא בשגגה, והרי אפילו בשר ודם

אנו מתעתדים בקרוב להוציא ספר שו"ת של מורנו הרה"ג הרב יעקב נסים עטייה שליט"א

כל המעוניין להנציח את שמו להצלה וכדו' או להבדיל לע"נ קרוביו יפנה לטלפון מספר: 054-8416719

דעת גדולי רבותינו

מֶרֶן הָרֵב שֶׁן זצ"ל הִתְרַפֵּק עַל הַגְּמָרָא בְּחִבּוּבֹת כֵּאִילֹו לֹא חֲתַנְהֵלֶת חֲמֵרְכָה...

קשר חזק ואמיץ שרר בין רבינו מרן הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר זצ"ל. למרן ה'חזון איש' זצ"ל, ובשל כך זכה לשמוע לא אחת גילויים מפליאים מפי קודשו. באחת הפעמים אמר לו ה'חזון איש' ביטוי מבהיל: "מיום שמלאו לי שמונה עשרה שנה למדתי תורה מתוך יסורים עצומים."

... ה'חזון איש' עצמו כתב כך לאחד מידידיו: "בהיותי שבור ורצוף כל הימים ולא זכיתי לשום עונג מתענוגי החיים, נוסף לכאב הגוף ושבירתו כל הימים. העונג היחידי הוא לי לעשות רצון קוני, ואין לי צער יותר גמור מכישלון בעוון." (אגרות חזון איש חלק א, קנג.)

מאידך גיסא, אמר הרב וואזנר, למרות זאת תמיד הוא הקרין שמחת חיים עצומה, מין אושר עילאי ובלתי מוסבר. אין זה אלא מפאת שהטמין את עצמו בתורה שהשכיחה ממנו את צרותיו הקשות מנשא; חולי, עקרות ויסורים שונים.

בזמן לימודי בישיבת פוניבז', התנהלה על ידי היהדות החרדית מערכה קשה למען קדושת ישראל. מרן ראש הישיבה הגרא"מ שן זצ"ל עמד בראש המערכה וניהל מלחמת חרמה בעוז ובגאון כנגד פורצי גדר. כדרכו הוא נטל על כתפיו את מלוא האחריות, ומטבע הדברים ספג את מרבית החיצים. בעיצומה של המערכה, כשהיה נדמה לכולם שהמערכה מסתיימת בחוסר הצלחה, זכורני כיצד מרן זצ"ל נכנס להיכל הישיבה, ואני שישבתי בסדרים בצידו הימיני של ההיכל סמוך למקומו, השתוממתי לראות כיצד נכנס לבית המדרש ומתרפק בכזו חביבות על הגמרא. הוא אמר

הלה התפעל מאוד מצניעותו של היושב לפניו, אשר כצניעותם של חכמי ירושלים אינם מחזיקים טובה לעצמם, וקשר עמו קשרי ידידות עזים, ואף בא לבקר מספר פעמים בימי חוליו לשוחח עימו בדברי תורה. ביום מן הימים התלוייתי פעם לאמי הצדקנית ע"ה כשהוצרכה לבוא לטיפול אצל ד"ר ליפו, רופא נודע ובעל שם במומחיותו הרבה לטיפול בכלי הדם. אנשים היו באים אליו כשרחמנא ליצלן פסקו את דינם לכרות את רגלם, שם היו מחכים מטופלים רבים. כשבאנו היה תור ארוך של כארבעים איש שחיכו בשביל טיפול של חמש דקות. בידיו המבורכות הצליח להציל גלילים של המוני אנשים. בחדר ההמתנה ישב רבי שלום רבינוביץ, שהיה למוד סבל, היו לו רגליים נפוחות כאובות ומיסורות. שמעתי אותו מתאנח באנחות קורעות לב מידי פעם. ניגשתי אליו ואמרתיו לו: "רבי שלום אולי נשוחח מעט בדברי תורה." והוא נענה בחיוב להצעה.

והנה, הלא יאומן קרה. מיד כאשר התחלנו לשוחח בדברי תורה, מיד וללא השתהות הוא התלהט וחיך חיך רחב, והחל להשמיע חידושים וחידודים נפלאים, פיו הפיקו מרגליות. בבקאותיו הגדולה בהלכות ובאגדות, הוא חרז דברי הלכה ודברי דרוש ומדרש עם גמרות שונות, והיו הדברים שמחים וערבים. וכך שוחח בדברי תורה עם כל היסורים והכאבים עד הגיע תורו.

קהל הממתנים היו מגוון רחב של אנשים, חלקם רחוקים משמירת התורה והמצוות. זכורני כיצד עמדו משתוממים מול המחזה המדהים. כיצד התורה מסוגלת להשכיח מהאדם את כל מועקותיו וצרותיו, ולהפיח רוח של חיים ושל שמחה גם במדוכא ביסורים! (מתוך 'אולורתיהס אמלא')

סיפור לשבת - הגר"י פתייא זצ"ל: כך תיקנתי נתן העזתי...

התיבה שבה ס"ת. ובעת ההקפה אמרנו מזמור יושב בסתר עליון וכו' יענן ה' ביום 'צרה וכו' אנא בכה וכו', ועמדנו נגד ההיכל שגם שם היה ס"ת אחר. ואמרנו הפזמון של אברהם אע"ה הנוהגים לאומרו לביל הושע"ה. שמע ישראל וכו' ה' הוא האלהים וכו' ה' מלך וכו' דעני לאברהם וכו' ואח"כ אמרנו תפלה זו לתיקון הנר"ן של נתן העזתי. וזה נוסחה. [הי רצון מלפניך ה' או"א וכו']

ובליל ב' שבט הנז' ראיתי בחלום איש א' שבא אלי בשליחות נתן העזתי. ואמר לי פסוק זה שרופה באש כסוה ע"כ והבינותי כוונתו כאלו אומר אלי שכבר נכנס נתן לגיהנם ולא היה אפשר לו לבוא להחזיק לני טובה ופגע בי בדרך בעת הליכתו לגיהנם וחילה לפני לבוא ולהגיד לכם כדי שלא יהיה כפוי טובה. ואני ראיתי את פני השליח כאלו מצטער על שזכה נתן העזתי ליכנס לגיהנם וכאלו אומר אלי ברמז שאין זה הנבל ראוי ליכנס לגיהנם.

גם הראה לי השליח בעיני את נתן העזתי כשהיה הולך לגיהנם שהיה הולך לצד דרום העולם והיה הולך בשמחה רבה ומתפתל בהליכות לבדו במדבר הגדול והנורא ההוא כמלך בכיפה עד הגיעו סמוך לשער גיהנם ובהגיעו לשם. יצאו כמו ממשנים אנשים מגיהנם כדי לטרדו שלא יכנס לגיהנם וכשהביטו בפניו וראו שברשות הוא נכנס אעפ"י שאינו ראוי לגיהנם תמהו ואמרו לו כמה קשה ורב מעללים אתה שגם פה מצאת עילה ליכנס לגיהנם. והוא צחק ושמח בלבבו על עילה זו שהמציא בחכמתו ולא חש להשיבם כלום. ואמר לי אותו השליח כי מרוב הפצרתכם במקום ב"ה לא השיב פניכם ריקם.

שאלתי לרוח אפרים בן שמרי' האם שמע או ראה או ידע מענין נתן העזתי האם נכנס לגיהנם או עודנו בכף הקלע, אמר לי לא ראיתי בעיני, רק זה ט' חדשים בהיותי בתוך הבור שמעתי קול המולה גדולה כמו שמחת חתן וכלה ושאלתי את פי הממונים עלי מה קול זה המולה. וא"ל כי נתן העזתי היום ננמר דינו מכף הקלע ועכשיו הולך לגיהנם, ואני הצעיר הכותב הנה באותה שנה שעשינו תיקון הנז' מצאוני ירות רבות ורעות עד כי קנה בחיי. אכן הליכות לאלי יתברך שמו לעד שגבה מני מיוון ויסורים ולא גבה נפשות. הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו. (מתוך 'רוחות מספרות' להג"ר יהודה פתייא זצוק"ל)

וספרי המפרשים פתוחים ומונחים מלפני ומשני צדדי כדי לעיין בהם על איזה דבר נחוץ קשה ההבנה שנולד לי באותה סוגיית ולבי היה טרוד מאוד ונכון בהבנת הענין ההוא. ובתוך כך ראיתי עורב א' גדול מאד כפלים משאר העורבים שהיה מבולבל מאד ומתהפך בעפירתו באלו היה מוכה בראשו מן הרודפים אחריו ובא ונחבא לו תחת גלימתי מרוב הפחד. ואני חזרתי את פני לאחוריי כדי להביט מי הוא זה הרודף אחריו. וארא והנה ג' אנשים ובידם מקלות חובלים שהיו מכים בהם את העורב ההוא מכות אכזריות אכן לא ראו אנה נמלט העורב מידם. והיו מביטים בכעס וזעם אנה אנה לדעת את המקום אשר ברח שם העורב כדי לרדוף עוד אחריו ולהכות אותו.

והנה נראה לעיני איש א' שהוא פקיד על אותן הג' האנשים ואמר להם בנוסח זה "לעזתים לאמר בא נתן הנה" והראה להם באצבעו על העורב הנחבא תחת גלימתי. (ומזה הבינותי כי עורב זה הוא נתן העזתי) וכאשר שמע העורב שידעו הפקידים מקום מחבואו, קדם ויצא לו מתחת הגלימה וברח לו, והאנשים רדפו מהר אחריו וכולם נעלמו מעיני ואיך.

ואישן ואחלום שנית והנה הוא יום חול ואני מתפלל שחרית בבית הכנסת הנקראת "בית אל מצרי" ומקום ישיבתי הוא במקום שאני רגיל לישב שם שהוא מכוון נגד פתח ביה"כ. ונתן העזתי בא ועמד מחוץ לפתח ביה"כ ופרש כפיו אלי והיה מתחנן ואומר ולך תהיה צדקה לפני ה"א. כלומר תזכה למצות אם בחסדך תעשה תיקון לנפשי להושיעה ולהרגיעה מכף הקלע שאני מעונה בו כמו שראית בעיניך את העורב ההוא. ואני נענעתי לו בראשי לאות שאם יעזור אותי ה' אעשה לו תיקון

יום א' ר"ח טבת דשנת התרע"א קבצתי מן הישיבה שלי י"ב בחורים אשר הגדול שבהם היה בן י"ח שנים כי אמרתי שהם הבל שאין בו חטא מדאורייתא. והלכנו וישבנו ביה"כ בהיכל הקודש כדי לעשות תיקון לנר"ן של נתן העזתי. וקודם כל דבר עשינו לו התרה בצירוף השכינה מן הקללות והנדוים והחרמות והשמטות שעשו לו חכמי ורבינו דורו זיע"א. ואח"כ התחלנו ללמוד ספר ראשון תהלים מלה במלה עד תומו. ואח"כ הקפנו את

חכם יהודה פתייא זצוק"ל

וחדשות אני מגיד כי בשנת תרע"א ליל ב' כ"ה כסליו בהיותי מספר לפני בני ביתי סיפור מעשה הנס של חנוכה הנכתב בספר חמדת ימים נתנמנמתי מעט באמצע הלימוד וראיתי איש א' כבן מ"ה שנה שמן ובעל בשר ויפה מראה והוא איש חלק ואין לו זקן כ"א כשלושה ד" שערות אחת הנה ואחת הנה בפניו רחוקים זה מזה והוא עומד באחוריי צד שמאלי והגיש פניו אצל אזני ולחש לי אגו המחבר ספר חמדת ימים ועתה שמע בקולי ונהוג כמנהגי (ר"ל שאהיה מאמין בשבתאי צבי שר"י שהוא משיח ה' ח"ו) ואני אלמדך כל ד' חלקי חמדת ימים ברגע א'.

אמרתי לו איך אפשר להיות דבר זה שאלמוד ד' חלקי חמ"י ברגע א' (אעפ"י שלא היה דעתי בחלום לנהוג כמנהגו ח"ו) א"ל דע כי כאשר חברתי ספר חמ"י כבר הייתי נצמד לשבתאי צבי ונהוג בצנעה כמנהגו ולפי שהיה רצוני למשוך גם את לבות בני ישראל אחריו דנתי בדעתי שבדאי לא ישמעו לדברי. ולכן עשיתי תחבולה גדולה וחברתי את ספר חמ"י שכולו מלא מוסר וחסידות ויראת ה' כדי שאם אח"כ אפתה את ישראל שימשכו אחרי שבתאי צבי יקבלו את דברי באין אומר ודברים באומרם שאין איש חסיד וקדוש בקי בנגלה ובנסתר כזה, יעשה מדחה לישראל ח"ו אם לא דקים ליה ששבתאי צבי הוא משיח ה' באמת ועי"כ יבטלו דעתם מפני דעתי.

וזהו מה שאמרתי אליך שאם תעשה כמנהגי אלמדך ברגע א' כל ד' חלקי חמ"י יען כי כל עיקר חיבור הד' חלקי חמ"י אינם כי אם למען שייכימו הלומדים בו להמשך אחרי דעתי ורצוני ואם רצונך להסכים, א"כ הרי אתה כאלו למדת כל הד' חלקים כי למה לך עוד ללמוד אותם מאחר שנעשית בקשתי בלא לימוד ונמצא כאלו למדת ברגע א' כל מגמת חיבור חמ"י. ע"כ ראיתי ונתעוררתי;

אח"כ בליל ד' כ"ז כסליו הנז' ראיתי כאלו זמן מנחת שבת ואני מעוטף בגלימה של צמר מסיבת הקור ויושב על מצעות של צמר בחדר מיוחד ויושב ולומד בספר עץ חיים וכמו עשרים ספרים אחרים כמו שמונה שערים

מעיוני המשפט

מאת הגאון הגדול אב"ד בד"צ "זרע אמת" ואב"ד "יורה דעה"
מורנו הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

שאלה: מי שהזיק רכב של חברו ואותו הרכב עומד להשכרה, ותיקון הרכב לוקח ארבעה ימים, האם המזיק את הרכב חייב לשלם לניזק גם את דמי ההשכרה שהיה משכיר לאנשים או לא? ומה הדין באופן שעפ"י דין תורה פטור מלשלם ועפ"י חוק התנועה חייב האם הולכים בזה לפי דין תורה, או שכיון שחוקי התנועה מחייבים חייב לשלם?!

תשובה: מקור דין זה הוא בגמ' (נ"ב פז.) מתני' זה חומר באדם מבשור שהאדם משלם נזק צער ריפוי שבת ובושת ומשלם דמי ולדות ושור אינו משלם אלא נזק ופטור מדמי ולדות ע"כ. רואים מסוגיא זו שרק באדם המזיק אדם יש חיוב שבת אבל המזיק ממון חברו חייב רק בנזק ופטור מלשלם שבת.

ונפסק בטור ושו"ע (ח"מ סי' ת"כ ס"ג) וז"ל: החובל בחבירו, חייב בחמשה דברים: נזק, צער, רפוי, שבת, בושת; אם החבלה בענין שיש בה כל החמש. הגה: י"א לנזק ליתן לו ג"כ תוספות מזונות הצריכין בחלו ממה שהיה לוכל כשהיה בריא (ני"פ החובל), וי"ל דכלל יפוי יחשב. ואם אין בה אלא ד', משלם ד'; ואם ג', ג'; ואם ב', ב'; ואם א', א', ע"כ. ועיין בביאור הגר"א (סק"ז וסק"ח).

וכתב הש"ך (בסק"ב והצי"ו הלאה"ט סק"א) וז"ל: חייב בחמש' דברים. וה' דברים אלו משתלמין מן היפה שבנכסיו כדון כל המזיקין עכ"ל רמב"ם ריש הל' חובל וכן כ' הסמ"ג דף קמ"ה ע"ג וכו' הרב המגיד שם שהדין מבואר ריש ב"ק דאמר כלם כאבות הן לשלם ממייטב ע"כ וכן פסקו הרי"ף והרא"ש והנ"י ריש ב"ק וכו' רש"ל שם סי' ו' וכן הוא הדין לעיל סי' שפ"ה ושפ"ח ס"ב, עכ"ל:

ושם בשו"ע (ח"מ הלכות מאכל ממון חזירו בילדים ומוסר ומלשין סי' שפ"ח ס"ג) מובא כי המוסר ממון בידי אנס, בין אנס עובד כוכבים בין אנס ישראל, חייב לשלם מהיפה שבנכסיו כל מה שלקח האנס.

וכתב שם הש"ך (סק"ב) וז"ל: מהיפה שבנכסיו. כל' מן העידית כשאר מזיק ואף דדיני דגרמי רבנן כעין דאורייתא תקון והכי אמרי' לעיל סי' שפ"ה ס"ב ב' גבי מטמא ומדמע ומנסך מיהו היינו דוקא כשאין לו מטלטלין אבל כשמשלם לו מטלטלין יכול לסלקו אפי' בסובין דכל מילי מייטב ניינה כדלקמן סי' תי"ט וכ"כ הרב המגיד ופשוט הוא, עכ"ל:

ועיין בקצות החושן (סי' שפ"ח סק"ב) שכתב וז"ל: מהיפה שבנכסיו. והיינו מן העידית. ודעת רש"י ריש פ"ק דכריתות (ו, ז ד"ה ומפגל) דמוסר אינו משלם מעידית, ובתוס' שם (ד"ה למעוטי מפגל) נחלקו וכתבו דמשלם מעידית, עכ"ל:

וכן בטור ושו"ע (ח"מ סי' ק"ז ס"ו) וז"ל מרן השו"ע: השוכר פרה מחבירו ונולדה בה מכה בפשיעת השוכר שלא מחמת מלאכה, יש אומרים שהוא פטור מלשלם, כיון שסופה להתפאות מאותה מכה לא היו אלא שבת, ואין שבת בבהמה, לפיכך אם מתבטלת כמה ימים פטור, כיון שסופה להתרפאות. ויש מחייבים. (והסבנל האלפאנה נלאה עיקר), עכ"ל.

ונפסק להלכה שאין שְׁרָת בבהמה. וגם המחייבים כאן אינו מדין שבת אלא מדין נזק. וכמ"ש שם הסמ"ע (סקט ד"ה י"ג מחייבין) דדוקא באדם לא מחשיבין מכה שסופה להתרפאות אלא שבת, לפי שאינו עומד למכור הלכך לא אפחת לי מכספיה אבל

אדם שהזיק רכבו של חברו העומד להשכרה ומחמת כן הוצרך להחזיק עד שיתוקן האם חייב לשלם גם את דמי השכירות שהיה יכול להשכיר? ומה הדין באופן שהחוק מחייב לשלם ומדין תורה פטור לשלם?!

בהמה שכל שעה עומדת למכור ואם בא למכרה ודאי תשווה פחות מחמת מכה זו חשיב נזק וחייב.

וההסבר הוא שצריך לשלם את דמי נזק הבהמה בשעת ההזיק, ולא כפי מה ששווה לאחר שתתראפ לבד, מכיון שבכל שעה עומדת להמכר. ובכלי לא שייך לומר שיסתדר מעצמו, ולכן בכל מקרה משלם דמי הזיק כשעת הנזק ולא משלם שבת.

ולענין הדין מי שעל פי ההלכה פטור מלשלם, ועל פי חוקי התנועה חייב לשלם, פסקין צריך לשלם, והולכים אחר המנהג, שכל אדם שרוצה להחזיק רכב, עליו להתנהג כפי כל הכללים וכל החוקים שע"ד כן אדם נוהג כפי כל חוקי התנועה ומנהג המדינה זה נכלל בכלל שכל תנאי שבממון תנאו קיים. וכל מי שנוסע ברכבו נוסע על דעת חוקי התנועה והכללים של התנועה נועדו לטובת הכלל, מכיון שישנם הרבה כלי רכב, שאם לא יהיו תקנות בכללי התנועה, יש כאן בודאי חשש של סכנת נפשות. והחוקים שקובעים עפ"י מומחים בודאי שגם מדין תורה צריך לנהוג כן. ולכן אותם הממונים לקביעת

החוקים של התנועה הם עושים תקנות גדולות בכדי למנוע כל מיני נזקים המתרחשים, וכן מידי פעם בפעם משנים את חוקי התנועה כפי הצורך.

אמנם ישנם מקרים וסעיפים בחוק שאינם ברורים, וזה נתון לשיקול הדעת של בית הדין, בודאי אם מסבירים את הסעיף הזה שהוא נגד דין תורה אין ביכולת אלא צריך לפרש הסעיף שלא יהיה נגד דין תורה.

ועיין בספר שמרו משפט (ח"ב ספ"א) שכתב לחלק שבהזיק שבגוף שהתשלום הוא ע"י ביטוח חובה, גם בזמן שאין כלי התשלום מתאימים לדין תורה צריך לשלם. והטעם הוא, שהביטוח חובה נעשה לטובתו של הנהג, ומחובת הנהג ברכב, ומבלעדי זה אסור לו לנהוג. נמצא, שכשמבצע ביטוח חובה, ה"ל קנין התחייבות לשלם לנפגע עפ"י כללי הביטוח. אבל בפגיעות תאונות דרכים בהזיק שבממון, כיון שאין שום הסכם שנעשה בין הנהג ברכב האחד לנהג השני, לכן צריך לדון עפ"י דין תורה.

וכגון אדם שהזיק את חברו ע"י גרמא, או כגון שילדיו פתחו את דלת הרכב ועי"כ נפגע רכב שעבר באותו רגע, שעפ"י תורה אינו חייב לשלם, כיון שהבן עשה זאת ואינו חייב בתשלומים, אי אפשר לחייבו שישלם מהביטוח שביטוח צד שלישי עושה הנהג לטובת עמו במידה שיתחייב לשלם עפ"י הדין. והראיה, שביטוח צד ג' עושה הנהג לטובת עצמו. ע"כ נראה שא"א לחייב את הפוגע הפטור מלשלם לפי דין תורה שיחייב את הביטוח לטובת הניזק, ועי"כ מפסיד השתתפות עצמית ותוספת פרמיה וכו', אא"כ הניזק יכסה הפסדיו של הפוגע וזאת ע"י שישלם

השתתפותו העצמית, וכן את הפרימיות הנוספות שיטילו עליו בעתיד.

אמנם בספר תשובות והנהגות (כרך ג' סי' תמ"ז) חולק על הכלל הזה, ודעתו לחייב להפעיל את הביטוח גם בנזק. והנושא שהוא דן עליו במי שנחבל ע"י מכונית באופן שמדין תורה א"א לחייבו מדין מזיק, ודרש דמי ביטוח וקיבל סכום גדול מאוד. והמזיק טוען שמפסיד, מכיון שמעכשיו יגבו ממנו דמי ביטוח בסכום גדול יותר. ולכאורה כיון שישוד החיוב בזמן הזה הוא שאין לו הפסד, ראוי לנכות מעט כדי לפצותו על ההפסד שנגרם לו, ולנחבל נשאר סכום מספיק, והחובל אינו מפסיד כלל.

אמנם מצד שני, אפשר לומר שכל הנוסע במכונית כאן במדינתנו אדעתא דהכי, שאם יוזק או יזיק, מקבלים את ההזיק מהביטוח, ואפילו שעכשיו יעלו לו את דמי הביטוח, על כן שאין לו שום תביעה כלל, מכיון שאדעתא דהכי נהג במכוניתו עכ"ל.

וכיום הלכה למעשה נוהגים לפסוק כדברי בעל התשובות והנהגות הנ"ל, שבכל הזיק שמחמת רכב בין בהזיק הגוף בין בהזיק הרכוש פונים המזיק והניזק לביטוח. ואפילו שיש הפסד למזיק מכך שצריך להשתתף בפרמיות ובהשתתפות עצמית. וכן אם ילד פתח את הדלת בשעת הנסיעה וכתוצאה מכך נפגע רכב אחר או אדם, מכיון שהחוק קובע שהכל תלוי באחריותו של בעל הרכב ואדעתא דהכי הוא נוהג בכביש, וממילא אין לחלק ועל בעל הרכב לשלם ויש לנו כלל ידוע שבממונות הולכים אחר המנהג.

וכן יש עוד מנהג מדינה שלכאורה הוא בנוי נגד דין תורה, והוא מי שקונה דירה בדמי נפתח שהמשכיר והשוכר נקראים שותפים בדירה, ויש חוק, שכאשר השוכר מוכר את הדירה לאדם אחר, המשכיר מקבל שלישי או ארבעים אחוז מדמי המכירה. ואם נפטר השוכר ואף אדם לא גר איתו בדירה, חוזרת הדירה למשכיר, ואין לה דין ירושה, והירושים לא מקבלים מאומה.

ולכאורה לפי דין תורה היה ראוי שהירושים יקבלו את חלקם, אמנם כיון שמנהג המדינה בנוי בצורה שכזאת, גם בדין תורה דנים כמנהג המדינה, שכל הקונה דירה בדמי מפתח, דעתו הוא כמנהג המדינה. ולכן כשבא דין תורה על בנייני דמי מפתח, על הדיינים להיות בקיאים בכל החוקים וללומדם היטב. וכן אני נהגתי כשהגיע דין תורה בענייני דמי מפתח, עברתי על כל החוקים והמנהגים וכן הורו לי אדוני אבי צוק"ל, ומו"ר הגאון ר' בן ציון אבא שאול צ"ל.

היוצא מכל האמור לעיל: מי שהזיק רכב או חפץ שעומד להשכרה, ועד שיתוקן החפץ יקח מס' ימים, ובנתיים הניזק מפסיד את דמי השכרת הרכב, פטור המזיק מלשלם דמי שבת לרכב, דקי"ל שדין 'שבת' הוא רק באדם המזיק ולא בכלים.

ולענין מי שהזיק את חברו ברכבו שעפ"י דין תורה הוא פטור מלשלם, ועפ"י חוקי התנועה חייב לשלם, הרי הוא חייב לשלם, כיון שכן הוא מנהג המדינה.

וכן הדין במי שקנה דירה בדמי מפתח, צריכים בית הדין לפסוק כמו כל החוקים של דמי מפתח, דהקונה בדמי מפתח מקבל מלכתחילה את כל מנהג דמי מפתח. והיה רצון שנזכה להגדיל תורה ולהאדירה, ולאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, בבריאות איתנה ונהורא מעליא אכיר.

נקודות אור | סיפורים של תיקון מידות | אנשים שחזרו לכור מחצבתם | וחיזוק לאלו שעדיין...

רבי שמשון, שימש אז

שלוות השבת, גם כאשר

נקשו כעשרה אנשים ונכנסו כאחד לביתו, הביט עליהם בתימהון ותהה לעומתם בקולו: "מה זה?"

והנה פלוני אזר עוז הפטיר לחלל החדר: "הציבור בא עכשיו לבקש, ... רבי שמשון לא נזקק ליותר מכך כדי להבין ו... להחוויר. אינסטינקטיבית נרתע לאחוריו כמי שנכווה ברותחין, ונפנה לעבר הדלת למצוא לו מפלט מן התפקיד הרם. אך היה זה מאוחר מדי... חדר המדרגות ואף כל מבואותיו והאזור הסמוך לבניין היה מלא צאן אדם שאינו להם את רבי שמשון לרועה ומנהיג. עד מהרה מלאה הדירה ככל שיכלה להכיל את ההמון, ובראשם ראשי הישיבה הגאונים רבי חיים קמיל זצ"ל ורבי יעקב הורוביץ זצ"ל.

כתב הרבנות המפואר, החתום בידיהם של חכמי ורבני הקהילה על כל מרכיביה, הובא כבר מבעוד מועד והונח בדירה פלונית שבבניין כבר מערב השבת מאחר שעדיין לא הוקם במקום עירוב מהודר. כעת הוא נמסר לו ברוב רגש. בשלב זה פתח אחד הנוכחים ואמר בהסכמת תלמידי החכמים: "אנחנו מבקשים מהרב שיכהן כרב הקהילה", ובתוך כך פרצה בעוז מפיות הנוכחים במעמד החגיגי שירת "ימים על ימי מלך תוסוף."

רבי חיים קמיל נשא דברים קצרים, ולאחריהם פצח הציבור שנית בשירת "סימן טוב ומזל טוב יהא לנו", ובכל אותה עת רבי שמשון זצ"ל יושב על מקומו אחוז שרעפים, פניו חיוורות מאוד ומראהו כשל "אנוס על פי הדיבור."

לאחר זמן מה פתח את פיו והחל לספר עובדות מגדולי ישראל, שלדים לא היה דבר שעמד בפני רצון הציבור. "אינני יכול לסרב", חתם את דבריו הקצרים כשפניו עטויות ארשת של אחריות ורצינות, ובכך קם המינוי והפך למציאות, ותהי המשרה על שכמו. מעתה ואילך נקשר גורלו בגורל הקהילה המפוארת שהלכה והתפתחה בצעדי ענק. צמד המילים "הרב פינקוס" ו"אופקים" התמזגו מעתה יחדיו לחטיבת אחת כתרי רעין דלא מתפרשין, כשחותם ייחודיותו ניכר בכל פינה ופינה ועל פיו יישק כל דבר. (מתוך הספר 'ואוהביו כללאת השמט בגבורתו' הגר"ש פינקוס זצ"ל)

לא יצא הדבר אל הפועל. הסיבה העיקרית ככל הנראה, היתה התנאי היסודי שאותו הציב בתחילה שהמינוי יתקבל על דעת כל בני הקהילה. תרמה לכך גם העובדה שהתפקיד לדידו, כלל אחריות נוראה על כל המתנהל בתוככי הקהילה, וממנה חשש יותר מכול. טובי הקהל לא אמרו נושא, ומעת לעת ניסו שוב לדבר על לבו שיאות לתפקיד, אך הוא עדיין היסס וחקך בדעתו. לימים פירש את טעמו בסירוב זה ואמר כי "כמה וכמה תלמידי חכמים בעלי הוראה כבר התגוררו במקום, ולמעשה ולא היו צריכים אותי כרב" ... על כל פנים ההצעה נותרה תלויה ועומדת בחלל, ורבי שמשון שכאמור כבר עלה לכהן כר"מ הישיבה באופקים, התגורר במקום כאחד הקהל, אבל מסרב לעטות על שכמו את אדרת הרבנות באופן רשמי.

ניתן להניח כי מגוריו במקום רק העמיקו את ההכרה כי אין ראוי ממנו לעמוד בראש ולנהל את עדת ישראל, וביום מן הימים החליט הציבור לעשות מעשה וקבעו עובדות מוגמרות, בהפתעה מוחלטת. הידיעה עברה בחשאי, ואף נקבע מועד יום השבת הקרובה אחר הצהריים בו יהיו נכונים כל הקהל להתאסף למעמד הכתרת הרב החדש, בנעריהם ובזקניהם. כנקודת המפגש נקבע פתח בית הכנסת, שמשם יצעדו הכול יחדיו אל עבר ביתו של הרב ויטילו את האדרת על שכמו.

היה זה מחזה בלתי שגרתי בעליל, כאשר בשעה היעודה יצאה כל התהלכה, זקנים עם נערים בני כל העדות והגוונים, ואף את הטף הביאו, כאיש אחד בלב אחד. תושבי האזור הוותיקים שאינם מבני הקהילה שפשפו עיניהם בתימהון ועמדו משתאים מול גלי האנשים הצועדים בהמוניהם בהתרגשות, "מה זה ועל מה זה?" שחו זה לזה בפליאה, "להיכן צועדים להם כל 'הדתיים'?"

היחיד מבני הקהילה שלא הובא בסוד העניין ולא ידע מאומה מהתוכנית, היה רבי שמשון גופו 'חתן' השמחה. אמנם הבניין שבו התגורר החל להתמלא בתושבי הקהילה. אבל הוא לא יכול היה להעלות בדעתו את הסיבה למהומה שהפרה לרגעים את

כראש ישיבת סאטמר בבני ברק, ולרבי יעקב הורוביץ זצ"ל היה ברור כי הוא האיש שאותו הם מבקשים: תלמיד חכם משכמו ומעלה, חכם הרזים, שלמרות גילו הצעיר מלא בטעם הזקנים, וכאחד שכבר שימש במקום והכיר את הנפשות הפועלות, לא היה ראוי ממנו לתפקיד. מאידך גיסא, כפי שסיפר הרב הורוביץ, "לא חשבתי להציע לו את ההצעה. הוא יושב ב'רומו של עולם' בישיבת סאטמר, ואני אביא אותו לכאן?"

אבל מששוחח עמו ר' שמשון עצמו והביע את דעתו על נחיצות הבאת רב לטובת שלמות הקהילה, כשאינו שולל את ההצעה של רבי יעקב על הסף, החל העניין לובש פנים מעשיות. כדי להקל עליו את ההחלטה שכרוכה היתה בהפסד הרבצת התורה שהיתה לו בבני ברק, הציע לו הרב הורוביץ זצ"ל לשמש כמגיד שיעור בישיבת אופקים, ובכך גם הוסר החשש שלו שמא עסקי הציבור שישתרגו על צווארו יטרידוהו מתלמודו.

תנאי יסודי שאותו הציב רבי שמשון זצ"ל קודם למעשה, היה, שהמינוי יהיה ברצון הקהל ושהכול יסכימו לקבלו עליהם כרב, באמרו כי איננו רוצה לבוא ולעורר מחלוקת בשעה שהמטרה העיקרית בתפקיד הרבנות היתה השכנת השלום ויחסי האחוה בין בני הקהילה. בשלב זה התעוררה בעיה של "שנים או חזון בטלית". ישיבת סאטמר לא רצו שיעזבו וטענו ל"בר מצרא". מהיכי תיתי שיעזוב אותם בשביל צורך של מקום אחר?

אולם כשהם באו עם טענה זו למרן הסטייפלר זצ"ל הגיב: "אתם בסאטמר תמצאו מישהו אחר שימלא את מקומו, אבל אופקים לא תמצאו מישהו אחר." את דירתו קבע ר' שמשון זצ"ל בשיכון "חזון איש", וכמי שמעולם לא הטרידוהו לא אותו ולא את רעייתו הרבנית ע"ה תנאים גשמיים, אך טבעי היה שישתפק בדירה צנועה זו בת שניים וחצי החדרים, לו ולמשפחתו בת השבע נפשות, בעוד שחדר אחד ממנה שימש כחדר הלימוד שלו, והילדים כולם מסתפקים בחדר מגורים אחד.

והנה, הגם שבואו למקום היה על מנת להביא לידי מימוש הרעיון להתמנותו כרב "קהל עדת חרדים" של אופקים שמנו אז כמה עשרות משפחות, עדיין

בית דין צדק ובית הוראה "זרע אמת" ...לדק דלק תלדף הלך אחר בית דין יפה" (פנהלרין לבג)

בית הדין לענייני ממונות | אישות | צוואות | ירושות | הסכמי גירושין | קידושין | סיוע בעריכת חוזים | ושלוש בית.

בנשיאות ובראשות אב בית הדין בד"צ "זרע אמת", ובד"צ "יורה דעה", וראש כולל הוראה ודיינות "אורות חיים ומשה" אשדוד,

אב"ד מקודש הרה"ג יעקב נסים עטייה שליט"א.

ובהרכב הדיינים המצוינים: מרא דאתרא רמב"ש א' הרה"ג יצחק שרבאני שליט"א,

ראש כולל הוראה ודיינות "חקיו ומשפטיו לישראל" הרה"ג יצחק ביטון שליט"א

הדיין המצויין רב שכונת מקור ברוך הרה"ג אהרון ירמי שליט"א

שעות פעילות בית הדין: בכל יום שני או רביעי בין השעות 14:30 - 18:30 באחד מסניפי בית הדין: שפת אמת 5 בית שמש / שכ' הבוכרים ירושלים/ האדמו"ר מבלעז 39 אשדוד

לשאלות בענייני בית הדין, פתיחת תיקים וכו' בפלא' 064-8416719 (טלפקס': 02-9990043)

העלון יו"ל להצלחת הגה"צ ר' דוד חנניה פינטו שליט"א

ולהבדיל לע"נ מרת אימו הצדקת נוזל מודלן פינטו בת שמוחה מוחה ז"ל

וכן לע"נ ה"ה יעקב חרפי בן מנח ז"ל